GAZETA
Wielkiego Xięstwa
POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornéj *W. Dekera i Spółki.* — Redaktor: *A. Wannowski.*

№ 264. W Poniedziałek dnia 11. Listopada. **1839.**

Wiadomości zagraniczne.

Polska.

Z Warszawy, dnia 5. Listopada.

Przez postanowienie z dnia 11. (23.) Paźdz. r. b. Rada Administracyjna udzieliła P. Ludwikowi Szlosser, majstrowi ślósarskiemu, w Warszawie zamieszkałemu, list przyznania wynalazku na odkrytą przez niego kuchnię Angielską nowego kształtu, ze wszelkiemi dogodnościami do gotowania i wypiekania, jak równie i ogrzewania mieszkań. List takowy rozciągać się będzie na całe Królestwo i służyć ma na lat pięć.

Rossya.

Z Petersburga, dn. 28. Października.

Przez rozkaz Cesarski z d. 5. b. m. Naczelnik 1. dyw. floty Vice-admirał Suszczow mianowany Członkiem Rady Admiralicyi a dowodzca 3. bryg. tejże dyw. Kontr-admirał Łazarow 2. mianowany Dowodzącym 1. dywizyą floty.

Przez Ukaz Cesarski do Kapituły orderów, z dnia 35. Sierpnia mianowani, w liczbie innych, kawalerami orderu S. Stanisława 2ej klassy z koroną, Prezes Podolskiej Jzby Sądu Kryminalnego, Radca Kollegialny Borszewski; tegoż orderu i klassy bez korony, Prokuror obwodowy Białostocki Rad. Kolleg. Sławecki, Prezes Mohyłewskiej Jzby Sądu Cywilnego, Radzca Dworu Szebeka, Prezes Grodzieńskiéj Jzby Sądu Cywilnego Radzca Honorowy Radowicki, i Prezes Witebskiej Jzby Sądu Kryminalnego Kapitan gwardyi Miłkiewicz; tegoż orderu 3. klassy, Towarzysz Prezesa Grodzieńskiej Jzby Sądu Kryminalnego Assesor Kolleg. Gortyński, Sędzia powiatowy Kobryński Ostromecki i Geometra gubernijalny Grodzieński Paniutin.

Dnia 25. Lipca b. r. N. Cesarz na przełożenie Ministra Skarbu, po przejrzeniu jego w Komitocie Ministrów, dozwolił obywatelom gubernii Witebskiej, 9ej klassy Tadeuszowi Szymańskiemu i Kajetanowi Butowiczowi zawiązać Białoruskie towarzystwo rękodzielnego przemysłu lnem i pienką, przy czém raczył firmie towarzystwa, do prowadzenia handlu jego wyrobami, na lat dziesięć nadać prawa kupców 1ej gildyi, bez opłaty handlowego świadectwa, i potwierdził projekt ustawy towarzystwa.

Francya.

Z Paryża, dnia 1. Listopada.

Policya już nikogo więcéj nie aresztowała, i liczba osób sprowadzonych na Prefekturę

policyi nie przechodzi 11. Trzy z nich po pierwszém zaraz wysłuchaniu wolno puszczono. Cała ta rzecz nie jest, jak się zdaje, tak ważna, jak początkowo mniemano.

O zaszłych w Dol rozruchach powiada Monitor co następuje: «Dnia 24. z. m. około 7méj godziny wieczorem utworzyła się dość liczna banda, złożona po większéj części z kobiet i dzieci w Dolu (w departamencie Ille i Villaine) dla wstrzymania transportu zboża z St. Malo. Wstrzymano wóz i odprowadzono do przysionku. Inne rozruchy wydarzyły się jeszcze tego samego wieczora; żandarmerya i gwardya narodowa zostały powitane rzucanemi kamieniami i rokoszanie przetrząsali gwałtownie domy kilkunastu mieszkańców, podejrzanych o przechowywanié zboża w domach swoich. Wysłano zaraz wojsko z St. Malo i Rennes do Dolu. Prefekt departamentu udał się osobiście z Generalnym Adwokatem Królewskiego Trybunału z Rennes na miejsce rozruchów. Królewski Prokurator z St. Malo także się tam udał. Dnia 25. i 26. osadzono pod strażą 45 osób i odprowadzono je do St. Malo. Dnia 25. zrana spokojność zupełnie przywrócono i wozy ze zbożem tego samego dnia wyruszyły na miejsce przeznaczenia swego. Postanowienie Prefekta zawiesiło działanie gwardyi narodowéj w Dolu. Tylko 18 gwardzistów narodowych i 17 oficerów zastósowało się do wydanego w wieczór, w który rozruch powstał, wezwania.«

Dziennik la Presse donosi z zupełną pewnością, że rząd na ostatniém posiedzeniu gabinetowém postanowił uznać niepodległość Nowéj Seelandyi. O to już tylko chodzi, czy Poseł, mający być wyprawiony do Nowéj Seelandyi, ma być zawierzytelniony przy Królu Karólu I. (Baronie Thierrym), albo téż przy Związku Naczelników, na czele którego osławiony Pamari stoi.

Jeden dziennik donosi, że Pan Pasquier, Kanclerz Izby Parów, zniechęcony sposobem, jakim członków Izby téj pomnożono, urząd swój złoży.

Pan Anatole Demidow onegdaj wieczorem tu przybył. P. Demidow, kiedy w Francyi rezyduje, rocznie przeszło 3 miliony wydaje.

Commerce donosi z Petersburga, że Xiążę Bagration z Imeretii w funkcyi Posła rossyjskiego do Persyi się uda. Chan Chiwy 80 jeńców rossyjskich od Turkumanów wykupił i odesłał ich darmo do Orenburga.

Z dnia 2. Listopada.

Gazety dzisiejsze żadnych zgoła nie zawierają nowin politycznych, albo pod innym względem ciekawych. Donoszą tylko, że gdy Król onegdaj wieczorem z Fontainebleau do St. Cloud powracał, w bliskości Sevres koło u pojazdu jego się złamało. Przypadek ten nie miał jednak dalszych skutków. Król wsiadł natychmiast do pojazdu, który zawsze na zdarzenia podobne za ekipażem królewskim jedzie

Generał Bernard, Adjutant Króla i niegdyś Minister wojny, śmiertelnie chory.

Czytamy w Réparateur, dzienniku Lugdunskim, że Rada Municypalna wyznaczyła 25,000 franków na przyjęcie Księcia Orleańskiego, w czasie jego przejazdu przez to miasto.

L'Ami des lois, dziennik ministerkalny w Mans, donosi pod dniem 22. z. m., że odbyły się wybory municypalne w tém mieście, i wypadły z korzyścią dla oppozycyi.

Dn. 26. Października miała wystąpić po raz pierwszy w teatrze francuzkim, Panna Doze, uczennica Panny Mars. Wielką ciekawość wzbudziła wiadomość tego wystąpienia, gdyż Panna Mars nigdy się jeszcze nie zajmowała kształceniem jakiego młodego talentu.

Anglia.

Z Londynu, dnia 30. Października.

W skutek zdobycia Kabulu wojnę w Afghanistanie poczytują tu za skończoną. Sir John Keane, wódz naczelny armii indusowéj, w depeszy swojéj do Generalnego Gubernatora Indyów, Lorda Aucklanda, tak się wyraża: «Tuszę więc sobie, że cel wyprawy naszéj zupełnie osiągnięty i że armia rozkazom moim poruczona powinności swéj całkiem dopełniła.« Kuryer uważa w tym względzie: «Powodzenie walecznéj armii naszéj w Afghanistanie i przywrócenie Królestwa Kabulu panowanie Anglików w Indyach na długie lata od napadów obcych mocarstw, któreby z Persyi wtargnąć zamierzały, zabezpieczyły. Jeżeli Rossya istotnie ma zamiary jakie przeciw Indyom — czemu my przynajmniéj nie wierzymy — jedyną drogą, którąby do naszych wschodnich posiadłości zbliżyć się mogła, byłby trakt prawie nieprzebyty przez Bucharę, przez pustynie na Wschód od morza Kaspijskiego i przez wąwozy Himalaya. Wszakże tak dziwacznego pomysłu nie poweźmie żaden polityk rossyjski, umiejący należycie ocenić zasoby i korzyści kraju swego.«

Ostatnie wiadomości z Chin mniéj pomyślne od indyjskich. Wszelkie zapasy opium zniszczone, a trudno będzie wyrobić sobie wynagrodzenie za poniesione szkody. Kupcy

angielscy opuściwszy Canton udali się wszyscy do Makao. Zaś domy handlowe amerykańskie jeszcze handel swój w Cantonie prowadzili i mieli znaczny zysk z przewożenia towarów angielskich na okrętach amerykańskich. Dwie amerykańskie fregaty były w Chinach, ale ani jednego okrętu wojennego angielskiego, chociaż życie i własność Anglików w groźnem niebezpieczeństwie. Sir F. Maitland, stósownie do ostatnich wiadomości, z okrętem „Wellesley" znajdował się w Trincomali i rozumiano, że się do Chin puści, kiedy nie jest podobném do prawdy, żeby usługi jego w Indyach miały być potrzebne.

Wynalazek P. Daguerre oceniany tu jest podług swojej rzeczywistej wartości. P. Ste Croix wystawił tu rysunki Dagerotypowe w galeryi Nauk i te stale ściągają liczną publiczność. Celniejsze gmachy i pomniki Londynu są w nich wystawione z wiernością, która nie pozwala wątpić o pożyteczności tego wynalazku.

Dług narodowy Anglii wynosił w dniu 1. Stycznia 1831 roku, jakoto: konsolidowany 757,486,997 funtów sterl. ulotny 17,752,650 funtów. — 1. Stycznia bieżącego roku dług konsolidowany był 763,803,562 funt. ulotny 39,957,321 f. w ogóle 793,760,883 funtów, a zatém w przeciągu ośmiu ostatnich lat dług ten pomnożył się o 8,521,235 funtów.

W Gazecie Rothertham Independent donoszą co następuje: W przeszły poniedziałek kobieta, przystojnie ubrana, przepasana powrozem, była wystawiona na sprzedaż na rynku w Rotherthan; kobieta ta była ładna, niebrakło więc kupujących. Już targ był podniosł cenę do 4 szyllingów 10 denarów, kiedy ujrzano przybywających konstablów. Kobieta uciekła i schroniła się do bliskiego domu, tak iż licytującemu nie zostawało jak przysądzić ją temu kto dawał tę ostatnią summę. Ten przybył umyślnie z Shefield w celu kupienia kobiety. Dowiedziawszy się, że policyanci przybyli na rynek jedynie dla utrzymania porządku, kobieta udała się do tego co ją kupił i oboje odjechali do Shefield po żelaznéj drodze.

Do Londynu przybył temi czasy z Ameriki Północnéj z menażeryą P. Carter, który może się nazwać godnym spółzawodnikiem Pana van Amburgh w sztuce oswajania srogich zwierząt. Daje reprezentacye w teatrze, puszczając wolno na scenę swoich czworonożnych aktorów; scena jednak dla większego bezpieczeństwa odgrodzona jest od pateru siecią żelazną, nieprzeszkadzającą widzieć wszystyo co się dzieje. Między innemi sztukami jest ciekawy pojedynek P. Carter z ogromnym Brezylskim tygrysem na boxy. — Zwierz staje na tylne łapy, a przedniemi boxuje się z największą zręcznością i gracyą.

Dowiadujemy się teraz że drogi żelazne i oświecanie gazem oddawna w Anglii były znane ale potem zarzucone. W Northumberland była żelazna droga już w 1635 roku; Lord Keeber North mówi o niej w pisaniu podróży swojej po tém hrabstwie w roku 1671. P. Spedding, agient lorda Lönsdale w Whitehaven do kopalni węgla ziemnego, w 1765, sprowadzał sobie z tych kopalni węgiel w beczkach, dla oświecenia gazem swego biura. Tenże podawał projekt urzędnikom miasta Whitehaven oświecania ulic gazem przenośnym, ale to przełożenie nie było przyjęte.

Hiszpania.

Z Madrytu, d. 24. Października.

Od wielu dni rozszerzali źle myślący pogłoski o rozruchach, jakie tu się wydarzyć miały, i władze dla tego swoje środki ostróżności podwoiły; wojsko w koszarach konsygnowano, straże wzmocniono i urzędnicy policyjni strzegli wszystkich przystępów do pałacu Kortezów. General Kapitan znajdował się z licznym orszakiem na jednéj z galeryów, a na galeryi dyplomatów widziano Posła Stanów Zjednoczonych i francuzkiego, jako téż Pana Drouyn de l'Lhais. Oprócz wielu innych pogłosek głoszono także, że jeden z najpopędliwszych deputowanych opozycyi wniesie, ażeby się Izba za nieustającą ogłosiła i w adressie podanym Królowéj zmiany Ministrów zażądała. Ale się nic szczególnego nie wydarzyło. Sądzą jednak powszechnie, że Izbę rozwiążą zaraz po uchwaleniu i potwierdzeniu budżetu, a zwykle dobrze zawiadamiane osoby twierdzą, że General Alaix przyrzekł Królowéj, iż się rozwiązaniu Izby opierać nie będzie i sprawy swojéj od sprawy swoich kollegów nie odłączy.

Z dnia 25. Października.

Donoszą z Valencyi: «Poczynione przez Cabrerę przygotowania, fortyfikacye, któremi Morellę opasał, bezprawia, których się wojsko karolistowskie dopuszcza, stracenie Generalnego Intendenta armii karolistowskiéj, który niby to na stronę krystynistów przejść chciał, ciągle zwożenie żywności przez karolistów — wszystkie te okoliczności razem wziąwszy dowodzą, iż nie ma nadziei przyjaźnego załatwienia. Nieporozumienia, między różnemi władzami w Katalonii powstałe, sprawy tujejsze bardziéj jeszcze zamąciły i ożywiły nadzieję karolistów. Słychać, że Ge-

nerałowie Królowéj linię od Alcanizu aż do ujścia Ebry utworzyć chcą, w którym to celu dywizya Generała Aspiroza otrzymała rozkaz udania się z Murviedro do Vinarozu.

Z Saragossy, d. 26. Października.

Wojsko Xięcia Vitoryi daléj postępuje i zdaje się, iż ma zamiar otoczyć zewsząd karolistów. Hrabia Belascoain według ostatnich wiadomości z pierwszą dywizyą swoją stanął w Monroyo a druga dywizya przybyła zapewne wczoraj do Horcayo, o dwa leguas od Morelli. Mieszkańcy, którzy ze strachu z mieszkań swoich się nie ruszyli, byli bardzo uradowani przez dobre postępowanie wojska. Generał O'Donnell z większą częścią armii swojéj usadowił się w San Mateo, nad samą granicą Valencyi. Na odbytéj pod przewodnictwem Espartery radzie wojennéj postanowiono uderzyć na karolistów, skoro się sposobność do tego nastręczy.

Listy z Aragonii donoszą, że Kabrera własną ręką zastrzelił pewnego Brygadyera, którego Książę Witoryi przysłał do niego z propozycyą poddania się.

Niderlandy.

Z Hagi, dn. 26. Października.

Na wczorajszém posiedzeniu Izby niższéj podał Minister Skarbu prawo do budżetu na rok 1840. Podług tego podania, konieczna summa wydatków, wynosi 56,378,600 złotych; a z tego wychodzi na utrzymanie dworu Królewskiego 1,425,000, sekretaryatu stanu 534,100 wydziału spraw zagranicznych 831,600, sprawiedliwości 1,468,000, spraw wewnętrznych 3,222,900, wyznania reformowanego 1,391,200, wyznania katolickiego 400,000, marynarki 5,250,000, skarbu 27,570,000, władz w kraju 14,195,500, w koloniach 94,300 zł.; procenta od długu krajowego wynoszą 21,458,205, a pensye 6,111,795. Z tego podania Ministra Skarbu i z mowy, którą miał Król przy otwarciu Stanów pokazuje się, że Rząd Hollenderski będzie przymuszony zaciągnąć nową pożyczkę, aby pokryć potrzeby krajowe i wydatki rządu.

Niemcy.

Magistrat i przełożony obywateli stołecznego miasta Hanoweru podali JKMości pod dniem 17. Października petycyę o rozwiazanie teraźniejszego odroczonego Zgromadzenia Stanów, a o zwołanie nowego. Petycya ta kończy się następującémi wyrazy: »Dołączamy do téj najuniżeńszéj prośby naszéj to uroczyste zapewnienie, że my po najłaskawszém onéjże wysłuchaniu, nie będziemy dłużéj wymawiali się od wyboru sejmowego i deputowanych do takiego Zgromadzenia Stanów, lecz i owszém postaramy się o uczynienie takiego wyboru, który liczbę tych pomnoży, co, prawa korony z prawami Stanów pod równie gorliwą biorąc rozwagę, gotowi są z chętnym zapałem przyczynić się do dzieła pokoju.«

Z nad Menu, dnia 18. Października.

Przedsięobrane na dworze Wielkoxiążęcym w Darmstadzie przysposobienia na zapowiedziane odwiedziny W. Xięcia Następcy tronu Rossyjskiego — przynajmniéj aż do odejścia ostatnich wiadomości — nie były cofnięte. Mianowicie starała się Intendentura teatru nadwornego dostojnego gościa w téj mierze jak najwyborniéj zabawić, zamówiwszy już kilka słynnych artystów z innych miast stołecznych na przedstawienia gościnne. Rozumieją więc, że podróż W. Xięcia Następcy tronu do Niemiec, chociaż z powodu słabości J. C. W. odwłoki doznała, jednak w ciągu zimy téj nastąpi.

Austrya.

Z Wiednia, dn. 25. Października.

Odbyły się wielkie jesienne manewra części Cesarskiego wojska stojącego we Włoszech, pod osobistym przywództwem Feldmarszałka Hrabiego Radetzkiego. Zaczęły się one 9. t. m. na równinie między Chiso i Mintio położonéj; a ukończyły się na równinie Prabiano, znajdującéj się w prowincyi Werońskiéj, między Vallegio a Villafranca.

Czytamy w Dostrzegaczu Austryackim, że na dniu 2. Października założony został w Lwowie kamień węgielny konwiktu oddanego pod zarząd bezpośredni zakonu OO. Jezuitów.

Z dnia 31. Października.

Wczoraj na kolei północnéj Ferdynanda pod Leopoldsau nieszczęśliwy się wydarzył przypadek, który jednę osobę zapewne życia pozbawi a inne mniéj więcéj uszkodził. I tą razą przyczyną tego nieszczęścia było zejście się dwóch cugów wozów, z których pierwszy dla uszkodzenia lokomotywów się opóźnił.

Szwajcarya.

Dziennik Erzähler donosi jako niezawodny wypadek, że Górna Walia, nie tylko do Sardynii ale także do posła francuzkiego udawała się, dla wyjednania sobie odłączenia od Związku Szwajcarskiego. Jeśli tak jest w istocie, to widoczna, jaka przytém myśl czyha w ukryciu, i jak od jednego odłączenia do drugiego przejść można, skoro raz udowodni się niemoc Związku Szwajcarskiego zapobieżenia jakiemu-bądź odłączeniu się. Mamy przed sobą listy z zachodniéj Szwajcaryi, gdzie smutna przyszłość okazuje się w zamierzoném

nawet odłączeniu francuzkiéj Swajcaryi od niemieckiéj.

Włochy.

Z Turyna, dnia 22. Października.

Dzisiejsza Gazeta donosi, że J. C. Mość Cesarzowa Rossyi przesłała, za pośrednictwem Rossyjskiego Posła Kakoszkina, Królowéj Sardynii order św. Katarzyny.

Z Rzymu, dn. 17. Października.

Papież odbywa ciągle przejażdżki po kraju. Onegdaj był w Fimincino, na prawym brzegu ujścia Tybru, gdzie zarazem był obecnym przy wielkim połowie ryb morskich, który dla uczczenia Jego Świątobliwości tameczni rybacy wyprawili.

Król Obojga Sycylii mianował Xięcia Serra Capriola, dotychczasowego Generalnego Intendenta Królewskich teatrów, Posłem do Paryża. Kommodor Careffa teraźniejszy Poseł Neapolitański przy Dworze francuzkim, uda się jako Poseł do Wiednia.

Turcya.

Z Konstantynopola, dn. 16. Października.

Według wiadomości z Syryi nieukontentowanie tamże wzmaga się w sposób, mocno niepokojący Mehmeda Alego. Druzowie oburzeni chorobami i nieszczęściami, jako też nadużyciami popełnianemi przy naboru do wojska przez Egipcyan, uciekają pomiędzy góry i czynią tamże przygotowania do stawienia silnego oporu Wicekrólowi egipskiemu. Istotny niedostatek pieniędzy jeszcze bardziéj niepokoi Mehmeda Alego. W ostatnich czasach musiał on się uciekać do pożyczek przymusowych, ponieważ o dobrowolnych, przez kupców zawieranych, już wtedy ani myśleć nie było można. Powrotu Mehmeda Alego w Alexandryi oczekują w połowie Października. Wicekról miał także wydać rozkaz do Yemenu, aby się ztamtąd większa część wojska egipskiego cofnęła.

Egipt.

Boghos-Bej odłożył wyprzedania zboża; sądzą, że lepszych cen oczekuje. Odkupywanie zboża z drugich rąk przyniosło już 10 do 15 pCt. w zysku.

Rozmaite wiadomości.

☞ (*Gazeta Por.*) Nowe dzieła. Krótka informacya w praktycznem plantowaniu buraków białych cukrowych i domowa najłatwiejsza Fabrykacya z nich Cukru, wedle sposobu wykonywanego tu w kraju w Drozdowie, przez każdego gospodarza, a nawet drzez każdą gospodynią wiejską w pierwszéj podręcznéj kuchni w dowolnéj ilości wyrabiać się na domowych naczyniach mogącéj, z opisem zaradczych środków, na wypadek uchybień i nieudarzenia się w początkowéj cukru robocie, szczegółowo w przypisowéj części wyjaśnionych, przez Karola Maxymiliana Nowakowskiego, dziedzica dóbr Drozdowo w Gub. Płockiéj, Radcę Dyrekcyi generalnéj Tow. Ogn. Król. Pol., część II. Nakładem wydawcy, w Warszawie, w drukarni XX. Pijarów 1839 r. Część ta jako całkowicie fabryczna z częścią 1wszą całkowicie gospodarską stanowić będzie komplet dziełka i obejmuje głównie pożądaną przez gospodarzy nie tylko samę praktyczną fabrykacyę cukru domowego, ale nadto, jeszcze to, co dotąd przez żadne pisma krajowe ani zagraniczne nam objawione nie zostało, to jest środki naprawiania nadpsutych i nieudarzonych, osobliwie w początkowych fabrykacyach, robót cukru, jakie przez fabrykantów szczególniéj zagranicznych chętnie objawianémi nie są, jak sam Autor na wstępie do téjże części wyraża się w następnych słowach: »Przedewszystkiém wyłożę im ogólne w rozdziale 1. krótkie historyczne i gospodarsko techniczne obznajmienie się z całym przedmiotem w tym sposobie, aby każdy mój kolega wiesniak bez odbywania obszernych kursów wyższych nauk chemii, techniki, fizyki i innych z temiż stycznych, w samym czystym prostym gospodarskim sposobie, nie tylko mechaniczną robotę cukru sobie jak najłatwiéj odtąd wykonywał, ale obok tego zarazem i umysłowo zasadę rzeczy pojawszy i zrozumiawszy w takim też prostym sposobie z tychże nauk czerpanym w każdym wypadku sam sobie o ile tylko można zaradzać umiał; to jest, aby każdy posiadacz kawałka ziemi czyli polski wieśniak, jeżeli nie istotnie tak do razu dobrym jak jest Francuzki, Niemiecki, Czeski, to przynajmniéj jak Węgierski a choćby też, jak już nie jeden teraz Litewski, mógł być Cukrownikiem. Kto zatém kupił część pierwszą odbierze drugą teraz wyszłą bezpłatnie. Nowokupujący do każdéj części dopłacą po gr. 15 czyli za obiedwie złp. 6, gr. 20; exemplarze welinowe po gr. 10 drożéj płacą się. — Skład zaś główny dziełka dla księgarni większą liczbę biorących jest przy ulicy Żelaznéj Nr. 1125 JP. Pfau, tamże zamieszkałego gdzie i dziełka: Bliższe Wyjaśnienie tajemnic do tak zwanych najwyższych dziś wydatków w Gorzelnictwie naszém krajowem, po złp. 2, gr. 15 dostać można. Cena dziełka tego jak ogłoszono jest złp. 2, gr. 25, za część każdą czyli za obiedwie złp. 5, gr. 20.

Nowa metoda poruszania powozów po kolei żelaznéj, grożąca zupełną źmianą dotychczasowemu sposobowi. (Wiener Zeitschrift z d. 1. Październ. 1839.) — W sposobie poruszania powozów po kolejach żelaznych zanosi się na zupełną źmianę. Nowy pomysł niejakiego Pana Clegg, który przed 5 miesiącami odbywał w Anglii pierwsze praktyczne próby swojego wynalazku, wprawił wszystkich znawców w najwyższe zadziwienie. Podajemy tu następujący ogólny rys owego wynalazku: Siły poruszającéj dostarczają przy tym wynalazku pompy powietrzne, za pomocą machin parowych w ruch wprawiane. — I tak: po jednéj stronie kolei żelaznéj powystawiane są małe budowle w odległości dwóch do pięciu mil angielskich, a w każdéj z tych budowli umieszczona jest machina parowa z należącą do niéj pompą powietrzną. Środkiem, pomiędzy dwoma pasami szyn żelaznych kolej stanowiących, ciągnie się wzdłuż drogi rura główna, która ze wspomnionemi pompami powietrznémi jest w związku, dla tego, aby z niéj powietrze wyciągały czyli właściwie rozrzedzały. Tłok (stempel) pewnéj długości, szczelnie w téj rurze (od powietrza uwolnionéj) chodzący, ciśniony z jednego końca parciem powietrza atmosferycznego, posuwa się ku drugiemu końcowi rury, przebiegając ze znaczną szybkością całą przestrzeń próżną, a połączony będąc w pewien sposób z szeregiem powozów na kolei stojących, ciągnie za sobą też powozy. — Natężenie siły, a więc i wynikający skutek, zależą od wielkości machiny, któ- ra znowu w miarę tego jak grunt jest na pewnéj przestrzeni mniéj lub więcéj pochyły mniejszą lub większą być musi. — Bardzo dowcipny sposób, który Pan Clegg wymyślił, aby połączyć tłok w rurze chodzący z szeregiem powozów, stanowi właściwą wartość tego wynalazku; nie daje się jednak dostatecznie samym opisem słownym unaocznić *). Istotna różnica tego nowego wynalazku od metody do dziś dnia używanéj i wynikające ztąd korzyści, dadzą się zawrzeć w następujących czterech punktach: 1) Lokomotywy stają się zupełnie niepotrzebne; a z niemi i wielkie koszta sprowadzenia ich i trudność naprawy; ustaje także niebezpieczeństwo z rozsadzenia kotła, nareszcie i wielkie niedogodności od dymu i pryskania iskier. 2) Największa przy dotychczasowych kolejach żelaznych przeszkoda, to jest, niemożność jechania pod górę, jest przez ten nowy wynalazek usunięta. 3) Użyta w ten sposób siła machiny, prowadzi za sobą naturalnie, nieporównanie większą niż dotąd szybkość transportu, od miejscowości gruntu bynajmniéj niezawisłą. 4) Założenie i utrzymanie takiéj kolei nie będzie kosztowało jak tylko ⅓ część tego, co dzisiejszych kolei, najgłówniejsze bowiem dzisiaj wydatki, jakoto: znoszenie gór, wysypywanie wałów ziemnych, budowanie wijaduktów, przebijanie tunelów, wszystko to staje się przy tym nowym sposobie niepotrzebném. Skutki jakich się po tym nowym wynalazku spodziewać można, przechodzą wszelki zwyczajny rachunek! Przykład Anglii, a mianowicie kolei »Birmingham-Bristol-Thames-Junction-Line« zwanéj, którą w tym kraju właśnie teraz według tego systemu zakładają i która ma być jeszcze w roku bież. w Grudniu ukończoną i otwartą, usunie zapewnie wszelką jakaby być mogła wątpliwość i ustali wartość dzieła, przy którego pierwszéj już próbie na dniu 19. Kwietnia r. 1839 odbytéj, cała Anglija według jednozgodnego świadectwa wszystkich dzienników okrzykiem radości i podziwienia zabrzmiała. Przedsiębierca tego wielkiego dzieła, zarazem uprzywilejowany właściciel swego wynalazku, przybył właśnie teraz do Wiednia, w zamiarze wchodzenia w układy o zaprowadzenie swego nowego systematu w państwach austryackich. — Bogdajby jak najprędzéj odpowiedziano u nas jego chęciom, bo właśnie dla naszego kraju, w którym położenia gruntu są bardzo nierówne, system ten prowadzenia kolei żelaznych będzie nieocenionéj wartości i pociągnie za sobą skutki prawie nie do obliczenia. (z G. L.)

*) Aby powziąć niejakie wyobrażenie, jakim sposobem stempel może za sobą ciągnąć szereg powozów, dodajemy tu, iż rura główna ma z wierzchu przez całą swoję długość otwór czyli szpaltę 1½ cala szerokości, a szpalta ta właściwym sobie wentylem czyli klapką jest przykryta. Dowcipna konstrukcya i gra téj klapy nie dadzą się bez rysunku i modelu opisać.

Pan Daguerre robił publiczny popis w salach Ministeryum spraw wewnętrznych ze swoim wynalazkiem. W ostatnich bowiem czasach, wielu niecierpliwie ciekawych, rzuciło wątpliwość na to wielkie odkrycie, z tego zapewne powodu, że przez pospiech lub niedokładne zadosyć uczynienie wszystkim warunkom, skutek ich prac nie odpowiedział oczekiwaniom. Ostatnie doświadczenie usunęło w zupełności te podejrzenia. Wszystko teraz tak już jest urządzone, że przy niewielkiéj nawet zręczności pomyślne otrzymywać można wypatki. Materyały do podobnych robót służące znajdują się w ozdobnych skrzynkach wartości 250 franków między innemi zaś tablice miedziane, obciągnięte srebrem, oliwa i do polerowania tablic przeznaczona wełna. Tablicę czyści się naprzód

suchą wełną, potem tęż wełnę macza się lekko w mięszaninie kwasu saletrzanego i dystylowanej wody (1 część kwasu na 16. wody) i pociąga się tem tablicę. To zrobiwszy, pokazuje się na powierzchni metalowej tablicy lekki połysk. Tę powierzchnią posypuie się potem bardzo delikatnie utartym proszkiem pomexu, i rozciera się nieużywaną jeszcze zupełnie czystą wełną. Kładzie się potem tablicę na ruchomy trójnóg, gdzie ogrzewa się za pomocą płomienia spirytusowego dopóty, dopóki srebro nie okryje się białawą powłoką. Ostudza się potem tablicę nagle, kładąc ją na zimnym marmurze i na nowo poleruje pomexem. Działanie to ponawia się trzykroć. Potem wystawia sie tablicę na działanie pary jodu. Oddziesna skrzyneczka mieści potrzebne do tego przyrządzenia. Jód, leżący na dnie skrzyneczki, podnosi swoję parę aż do tablicy, przytwierdzonej do wierzchu tejże skrzyneczki. Skoro tylko powierzchnia srebrna powlecze się piękną złotawą żółtością, zdejmuje się natychmiast tablicę. Działanie ro odbywa się w ciemności, i tyle tylko dopuszcza się światła, ażeby otrzymać dostateczne zażółcenie tablicy. Tak przyrządzoną tablicę wklada się w ramki i wsuwa do kamery ciemnej, a po kilku minutach, do apparatu zawierającego w sobie żywe srebro. W tym apparacie wszystko do działania jest przygotowane. Tablica spoczywa na powierzchni stanowiącej kąt aż do 45 stopni — lampa spirytusowa ogrzewa skrzyneczkę z żywem srebrem, a termometr widzialny zewnątrz, jednym końcem w skrzyneczce zanurzony, ostrzega gdy gorąco dojdzie do 60 stopn. Wtedy całe działanie już jest ukończone. Gasi się płomień spirytusowy, a obraz coraz widoczniej wychodzi na powierzchnią. Ostatnie doświadczenie Pana Daguerre udało się jak najpomyślniej. Pomimo słoty i ustawicznie moc światła zmieniających obłoków, obraz doszedł najwyższéj doskonałości i niepodobna opisać radości widzów, gdy jakby cudem ujrzeli jawiący się sam z siebie rysunek.

Czytamy w Leeds Mercury: »Do wielu nadzwyczajnych i prawdziwie cudownych naszego wieku wynalasków, liczyć się słusznie powinna machina, za pomocą której przyrządza się szerokie lub wązkie sukno, bez przędzenia. Zdaje się, że z postępem czasu sposób ten zwalczy zupełnie dotychczasową przedzialną metodę, gdyż sukno tym sposobem otrzymane pod żadnym względem nie ustępuje suknom tkanym, a nawet przewyższa te ostatnie co do zabezpieczenia ciała od zimna i słot przez swoję zbitość. Otrzymywane dotąd sukna muszą być koniecznie dziurkowate, pilśniowe zaś takiemi wcale nie będą. — Machina kosztująca około 600 funt. szter. wyrabia w przeciągu 12 godzin 600 yardów sukna na jeden yard szerokiego.«

Donoszą z Baden dnia 6 z. m. „Doszła tu niespodzianie wiadomość, że w Rothenfels odkryto nowe mineralne źródło, przechodzące siłą i skutkami znane źródło w Baden. Rothenfels odległe jest od Baden tylko na 11 i pół mili i leży w zachwycającej okolicy Murgthal. — Odkrycie to nastąpiło w skutku poszukiwania świdrem ziemnym kamiennego węgla. Z głębokości 355 stóp wyskoczył nagle artezyjski zdrój na 16 stóp wysoko, wydając mocną parę. Doświadczenia czynione przekonały, że zdrój ten przymiotami mineralnemi bardzo przewyższa źródło w Baden.«

OBWIESZCZENIE.

Podaje się niniejszém do publicznéj wiadomości, iż pozostałość Wincentego Turskiego, byłego Majora wojsk polskich z Poznania, nad którą proces skródzonego kredytowego postępowania otworzonym został, w 4ch tygodniach rozdzieloną zostanie.

Poznań, dnia 4. Listopada 1839.

Królewski Sąd Ziemsko-miejski.

OBWIESZCZENIE.

Interessenci mający płacić półroczne procenta za termin Bożego Narodzenia 1839. do kassy prowincyalnéj Ziemstwa, zastaną WW. Kuratorów kassy od godziny 8méj do godziny 12téj przed południem w kassie, wyjąwszy dni niedzielne i świąteczne.

Termin płacenia zaczyna się z dniem 12. a kończy się z dniem 24. Grudnia r. b. Gdyby do dnia tego procenta zapłacone nie zostały, wtenczas od takowych półroczne prowizye za przewłokę zapłacone być muszą.

Posiedzicielom kuponów wypłacone będą prowizye od 2. do 16. Stycznia 1840. r. lecz tylko w zwyż wymienionych godzinach; ci zaś, którzy na więcéj jak na jeden kupon lub na kupony różnych dóbr wypłatę do żądania mają, wzywają się, aby dla ułatwienia czynności złożyli Rendantowi kupony z podpisanym przez nich wykazem z każdych dóbr w szczególności, obejmującym numer, kwotę i nazwisko dóbr.

Przypominamy także obwieszczenie z dnia 16. Stycznia 1833. r., dotyczące się wydawania nowych kuponów.

W Poznaniu, dnia 6. Listopada 1839.

Dyrekcya Prowincyalna Ziemstwa.

Wiadomość dla właścicieli wielkich majątków ziemskich.

Obywatel szlachcic w Królestwie Polskiém mieszkający przez lat ośmnaście i do téj chwili na własnych gospodarstwach rolnych, fabrycznych i przemysłowych praktykujący, nabywszy w tychże tyle wiadomości za granicą i w kraju własnym, ile ich z prawdziwém onych zamiłowaniem nabyć można, wychodząc z téj zasady: że wiadomości te wtedy tylko nieść mogą owoce, kiedy do nich łączy się możność zastósowania i wykonania ich na skalę większą — czego z miernym majątkiem uskutecznić niepodobna; zamierzył przyjąć administracyę dóbr wielkich. — Ktoby więc z właścicieli takowych pragnął znaleźć osobę, dobrem jego tyle, co własném swojém zająć się zdolną i pełnomocnictwo przyjąć do prowadzenia jego interessów, nadewszystko zaś dać mu co do siebie zaspakajające pod każdym względem objaśnienia, raczy niezwłócznie zgłosić się przez Warszawę do **Dobrzynia** nad Wisłą »**poste restante**« do **Alexandra Ewarysta Jeźmińskiego**, z wyrażeniem położenia, rozległości i ludności dóbr do administracyi proponowanych. Ogłaszający ma sobie za obowiązek uprzedzić interesowane osoby: że lubo jako człowiek honoru, wysokie bardzo mający wyobrażenie o obowiązkach, które zdecydował się przyjąć, i o sposobie, w któren jako taki, raz przyjęte, do ostatniéj chwili dopełniaćby musiał, stósowne do obowiązków tych warunki układu, podać ma zamiar; nie przyjąłby jednak i w dwójnasób korzystniejszych, gdyby niepochodziły od osoby, która w wypływających z układu takowego stósunkach wzajemnych, niepotrafiłaby postępowaniem swojém w zbudzić w nim uczucia, jakiém koniecznie przejętym powinien być ten, któren jéj dobro jak własne cenić jest w chęci. — Ktoby więc z właścicieli wielkich majątków, zasadę tę oceniwszy, według niéj postępować mógł i chciał, raczy z pełnem zaufaniem, że nie naprózno to uczyni, wskazane wiadomości przesłać pod adresem powyższym.

Zręczny ogrodnik, znający się na **inspektach** (*Treiberei*), żonaty lub nieżonaty, znajdzie od dnia 1. Stycznia roku przyszłego pomieszczenie, zgłosiwszy się do D. G. Baartha w Poznaniu.

Kurs papierów i pieniędzy giełdy Berlińskiéj.

Dnia 7. Listopada 1839.	Stopa prC.	Na pr. kurant papierami	gotowizną
Obligi długu państwa	4	103 3/4	103 1/4
Pr. ang. obligacye 1830. . . .	4	102 1/2	102
Obligi premiów handlu morsk.	—	70 1/2	70
Obligi Kurmarchii z bież. kup.	3 1/2	102 1/4	101 3/4
Obligi tymcz. Nowéj Marchii dt.	3 1/2	102 1/4	101 3/4
Berlińskie obligacye miejskie .	4	103 1/4	102 3/4
Królewieckie dito . .	4	—	—
Elbląskie dito . .	3 1/2	100 1/4	—
Gdańskie dito w T.	—	47 1/2	—
Zachodnio-Pr. listy zastawne .	3 1/2	102	101 1/2
Listy zast. W. X. Poznańskiego .	4	104 1/4	—
Wschodnio-Pr. listy zastawne .	3 1/2	102 1/4	—
Pomorskie dito . .	3 1/2	103	—
Kur- i Nowomarch. dito . .	3 1/2	103 1/4	102 3/4
Szlązkie dito . .	3 1/2	102 1/2	—
Obl. zaległ. kap. i prC. Kur- i Nowéj-Marchii	—	97 1/2	—
Złoto al marco	—	215	214
Nowe dukaty	—	18 1/2	—
Frydrychsdory	—	13 1/2	13
Inne monety złote po 5 talarów .	—	11 5/6	11 1/3
Disconto	—	3	4

Ceny targowe w mieście Poznaniu.

Dn. 8. Listopada 1839. r.	od Tal.	od sgr.	od fen.	do Tal.	do sgr.	do fen.
Pszenicy szefel	1	25	—	2	—	—
Zyta	1	—	—	1	1	3
Jęczmienia dt.	—	25	—	—	27	6
Owsa dt.	—	16	—	—	17	6
Tatarki dt.	—	27	6	1	—	—
Grochu dt.	1	—	—	1	2	6
Ziemiaków dt.	—	10	—	—	10	6
Siana cetnar	—	19	—	—	20	—
Słomy kopa	4	7	6	4	10	—
Masła garniec	2	—	—	2	5	—
Spirytusu beczka	13	20	—	14	—	—